

Drept constituțional și Instituții politice II

prof. Mircea CRISTE

prof. univ. dr. Mircea CRISTE

• Drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor

• *2. Drepturile fundamentale (continuare)*

- 2.7.- Dreptul la grevă
- 2.8.- Dreptul de proprietate
- 2.9.- Dreptul la moștenire
- 2.10.- Dreptul la un nivel de trai decent
- 2.11.- Dreptul la familie
- 2.12.- Dreptul de petiționare
- 2.13.- Dreptul persoanei vătămate printr-un act administrativ

• *3. Îndatoririle fundamentale*

• 2.7.- Dreptul la grevă (art. 43)

- apărarea intereselor profesionale, economice și sociale
- *Conflictele colective de muncă* au ca obiect începerea, desfășurarea și încheierea negocierilor contractelor colective de muncă
- Nu pot constitui obiect al conflictelor revendicările salariaților pentru a căror rezolvare este necesară adoptarea unei legi sau a altui act normativ.
- În situația în care unitatea nu a răspuns la toate revendicările formulate sau sindicatele nu sunt de acord, conflictul de interese se consideră declanșat
- Înainte de declanșarea grevei medierea și arbitrajul conflictului de interese sunt obligatorii ***dacă părțile, de comun acord, au decis parcurgerea acestor etape***

- Grevele pot fi de *avertisment*, de *solidaritate* și *propriu-zise*
- Greva de avertisment – 2 ore și cel puțin 2 zile înainte grevei propriu-zise
- Greva de solidaritate – 1 zi și anunțată cu cel puțin 2 zile lucrătoare înainte de data încetării lucrului
- Greva poate fi declarată numai pentru apărarea intereselor cu caracter profesional, economic și social ale salariaților și nu poate urmări realizarea unor scopuri politice
- Nimeni nu poate fi constrâns să participe la grevă sau să refuze să participe.
- Conflictele ce au ca obiect exercitarea unor drepturi sau îndeplinirea unor obligații decurgând din acte normative, precum și din contractele colective sau individuale de muncă ori din acordurile colective de muncă și raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, sunt *conflicte individuale de muncă*

- Sunt considerate conflicte individuale de muncă și:
 - cele în legătură cu plata unor despăgubiri pentru acoperirea prejudiciilor cauzate de părți prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor stabilite prin contractul individual de muncă ori raportul de serviciu,
 - cele în legătură cu constatarea nulității contractelor individuale de muncă ori a unor clauze ale acestora sau
 - cele în legătură cu constatarea încetării raporturilor de serviciu ori a unor clauze ale acestora
- Conflictele individuale de muncă se soluționează în primă instanță de către tribunalul în a cărui circumscripție își are domiciliul sau locul de muncă reclamantul
- Judecarea se face cu celeritate, termenele de judecată fiind până la 10 zile
- Soluția este supusă doar apelului, în termen de 10 zile de la data comunicării hotărârii

• 2.8.- Dreptul de proprietate (art. 44)

- Dreptul de proprietate și creanțele asupra statului, sunt garantate și ocrotite în mod egal, indiferent dacă titularul este statul, o autoritate publică ori o persoană, fizică sau juridică
- statul are nu doar obligația negativă de a nu adopta măsuri care să afecteze proprietatea, prin stabilirea unei condiții excesive, ci și obligația pozitivă, de a asigura valorificarea acestui drept și de a proteja titularul dreptului de proprietate
- Regimul juridic general al proprietății și al moștenirii nu poate fi reglementat decât prin lege organică
- Obiect: bunurile actuale cu valoare patrimonială , creanțele determinate , clientela , despăgubirea , câștigurile viitoare executorii, dreptul la pensie.
- proprietatea poate fi publică și privată
- dreptul de proprietate este configurat de dispozițiile legii

- reglementarea dată să nu suprime dreptul de proprietate
- Prin raportarea la interesul general și la cel particular legitim CCR realizează testul de proporționalitate
- Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală
- interdicția de expropriere pentru altă cauză decât cea de utilitate publică, cu dreaptă și prealabilă despăgubire
- pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul
- Caracterul de *just* rezultă din raportarea cuantumului despăgubirii la momentul transferului dreptului de proprietate

- Art. 44 prevede că *sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.*
- Doctrina a considerat că textul nu exclude naționalizarea, aceasta fiind posibilă în raporturile internaționale dintre state
- Dacă ar fi posibilă naționalizarea, nu ar trebui să existe interes public și nici o dreaptă despăgubire.
- DCC 4/1992: dispoziția este neconstituțională cât privește specificarea naționalizării
- Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului
- averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă

•2.9. Dreptul la moștenire (art. 46)

- Dreptul la moștenire constituie o entitate juridică distinctă de dreptul de proprietate. Deci, prevederea unor nedemnități nu poate fi o atingere adusă dreptului de proprietate
- Prevederea unui termen de prescripție pentru dreptul de opțiune succesorală nu este de natură a îngrădi dreptul la moștenire
- Stabilirea condițiilor în care acest drept se exercită, cum ar fi vocația succesorală, cotele de succesiune, clasele de moștenitori etc., revine legii civile.
- acest principiu privește dreptul la moștenire în general, iar nu dreptul la o anumită moștenire, determinată valoric
- Este neconstituțională acordarea de despăgubiri numai foștilor proprietari și moștenitorilor legali, cu excluderea celor testamentari

• 2.10.- Dreptul la un trai decent

- obligația constituțională a statului de a asigura un nivel de trai decent, de a crea condițiile necesare creșterii calității vieții, precum și caracterul de stat social al României se realizează atât prin reglementarea unor drepturi fundamentale, precum dreptul la securitate socială, dreptul la muncă – condiție principală pentru un trai decent –, dreptul la o salarizare echitabilă, dreptul la protecția sănătății și altele asemenea, dar și prin drepturi care nu au o consacrare constituțională și care tind către același obiectiv.
- Statul social este definit de judecătorii constituționali ca reprezentând rezultatul confruntării principiilor care stau la baza statului de drept clasic, neintervenționist cu cele care fundamentează ideea de justiție socială și pune în centrul preocupărilor sale valorile sociale, aspect care este de natură a conferi cetățeanului sentimentul demnității, prevenind, în același timp, excluderea sau marginalizarea socială a acestuia.

• 2.11.- Dreptul la familie

- Curtea Constituțională română a decis că dispozițiile art. 277 alin. 2 din Codul civil, potrivit cărora „căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute în România” nu pot constitui temeiul pentru autoritățile competente ale statului român de a refuza acordarea dreptului de ședere, pe teritoriul României, soțului - resortisant al unui stat membru al Uniunii Europene și/sau a unui stat terț, persoană de același sex, care este legat printr-o căsătorie, legal încheiată pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, cu un cetățean român, cu domiciliul ori reședința în România, sau cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene, care are dreptul de rezidență în România, pentru motivul că dreptul intern român nu prevede/recunoaște căsătoria între persoane de același sex.

• 2.12.- Dreptul de petiționare

- Cetățenii au dreptul constituțional recunoscut de a se adresa autorităților publice prin petiții
- formulate numai în numele semnatarilor, o altă formă de adresare fiind în fapt o sesizare și nu o cerere
- organizațiile legal constituite pot adresa petiții exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă
- pentru exercitarea lui nestingherită, nu se percepe vreo taxă.

- Petițiile pot fi adresate oricăror autorități publice, acestea având obligația de a răspunde la ele în termenele și în condițiile stabilite potrivit legii
- Termenul de răspuns este de 30 de zile. Dacă este necesară o cercetare mai amănunțită, conducătorul autorității sau instituției publice poate prelungi acest termen cu cel mult 15 zile.
- Nerespectarea termenelor de soluționare a petițiilor, intervențiile sau stăruințele pentru rezolvarea unor petiții în afara cadrului legal, și chiar primirea direct de la petiționar a unei petiții, în vederea rezolvării, fără să fie înregistrată și fără să fie repartizată de șeful compartimentului de specialitate, constituie abatere disciplinară pentru funcționarul în cauză.

• 2.13.- Dreptul persoanei vătămate printr-un act al unei autorități publice

- legii nr. 554/2004
- atingerea adusă printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri
- Se consideră refuz nejustificat de rezolvare a cererii și faptul de a nu se răspunde petiționarului în termen de 30 de zile de la înregistrarea cererii respective

- persoana este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.
- Răspunderea patrimonială a statului este angajată în situația prejudiciilor cauzate în urma unor erori judiciare, revizuirea din 2003 adăugând acestei răspunderi pe cea a magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.
- Condiții
 - încălcarea unui drept subiectiv al unei persoane și nu doar a unui simplu interes
 - încălcarea trebuie să vină de la o autoritate publică
 - încălcarea să se fi făcut printr-un act administrativ, prin refuzul eliberării unui asemenea act sau prin nesoluționarea în termen a cererii (tăcerea autorității publice).

• 3. *Îndatoririle fundamentale*

• 3.1.- **Respectarea Constituției și a legilor (art. 1 alin. 5)**

- Nu numai cetățenii români, dar și străinii și apartizii care trăiesc în România trebuie să respecte legea română, fiind obligați să o cunoască. Această îndatorire are în vedere orice normă juridică ce emană de la o autoritate publică română competentă. Dintre toate aceste norme, cea care trebuie respectată în primul rând este însăși Constituția, ca având cea mai mare forță juridică. Inițial această prevedere se regăsea în art. 51 al legii fundamentale, pentru ca în urma modificării constituționale să fie cuprinsă în chiar primul articol (alin. 5).

• 3.2.- Obligația de fidelitate față de țară (art. 54)

- Este o obligație sacră, pentru orice cetățean, codul penal român incriminând infracțiunea de trădare, și pentru cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii. Aceștia răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.

• 3.3.- Obligația de apărare a țării (art. 55)

- Revizuirea constituțională din 2003 a modificat acest articol, în sensul că a înlăturat prevederea privind obligativitatea serviciul militar pentru bărbații, cetățeni români, care au împlinit vârsta de 20 de ani.
- În prezent, pregătirea populației pentru apărare este reglementată de legea nr. 446 din 30 noiembrie 2006, publicată în M.O. nr. 990 din 12 decembrie 2006
- Serviciul militar se îndeplinește de către cetățenii români, bărbați și femei, care au împlinit vârsta de 18 ani, în următoarele forme: activ, alternativ și în rezervă

- Serviciul militar activ se îndeplinește în calitate de militar profesionist, militar în termen, elev sau student la instituțiile de învățământ din sistemul de apărare și securitate națională, cu excepția elevilor liceelor și colegiilor militare, soldat sau gradat voluntar. Cetățenii care, din motive religioase sau de conștiință, refuză să îndeplinească serviciul militar sub arme execută serviciul alternativ
- La declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, îndeplinirea serviciului militar în calitate de militar în termen ori rezervist concentrat sau mobilizat devine obligatorie pentru bărbații cu vârste cuprinse între 20 și 35 de ani

• 3.4.- Obligația de contribuție financiară (art. 56)

- realizată prin plata impozitelor și taxelor, care susțin cheltuielile publice. Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale.
- impozitul = prelevare obligatorie, fără contraprestație și nerambursabilă, pentru satisfacerea necesităților de interes general
- taxa = suma plătită de o persoană pentru serviciile prestate acesteia de către un agent economic, o instituție publică sau un serviciu public.

- **3.5.- Exercițarea cu bună-credință drepturilor și a libertăților (art. 57)**

- Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți
- Acest text trebuie interpretat, așa cum a făcut-o instanța constituțională, și prin prisma exercitării libertăților publice